

Nr 175.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tilläggspension åt förre stationskarlen vid statens järnvägar C. O. Grann; given Stockholms slott den 4 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att förre stationskarlen vid statens järnvägar Carl Oskar Grann må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, utöver honom jämlikt lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar tillerkänd årlig pension av 208 kronor, uppbära en årlig tilläggspension till belopp av 340 kronor att utgå av trafikmedel.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÅRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

Förre stationskarlen vid statens järnvägar Carl Oskar Grann har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av understöd av statsmedel utöver till honom nu från statens järnvägar utgående pension.

Innan jag redogör för Granns ansökning, ber jag i korthet få lämna några uppgifter angående hans levnadsförhållanden samt beträffande de omständigheter, under vilka han tillerkänts sin nuvarande pension.

Grann, som är född den 19 mars 1882, antogs i statens järnvägars tjänst den 15 maj 1899 och anställdes som ordinarie stationskarl den 1 oktober 1903. Under år 1908 befanns Grann lida av epilepsi. På grund av denna sjukdom beviljades Grann genom tid efter annan meddelade beslut ledighet utan avbrott från och med den 11 augusti 1908, tills han enligt vad i det följande omförmäles den 31 mars 1915 erhöll avsked från sin tjänst. Grann har hustru och tre små barn att försörja.

Efter det järnvägsläkaren P. Zeidlitz, som observerat Grann sedan juni månad 1912, i ett den 25 november 1914 avgivet intyg förklarat sig anse Grann på grund av dennes omförmälda sjukdom oförmögen att för framtiden sköta sin

befattning som stationskarl, hemställde vederbörande trafikinspektör, att undersökning måtte verkställas, huruvida möjligen annan lämplig användning kunde beredas Grann vid statens järnvägar, samt att, om detta icke läte sig göra, åtgärder för hans entledigande med sjukpension måtte vidtagas. Trafikinspektören, liksom även stationsinspektören i Ljusdal, där Grann var placerad, ansåg, att Grann icke kunde användas i eller sköta befattning, i vilken han komme i beröring med allmänheten eller i närheten av tåg eller vagnar i rörelse, enär de plötsligt påkommande anfallen måste verka pinsamt på allmänheten och den sjuke därunder vore fullkomligt oförmögen att taga vara på sig själv. Icke ens vid godsomlastning i godsmagasin ansågs han kunna användas, enär även där vagnar omflyttades och den sjuke vid anfall kunde falla ned från kajkant eller eljest över järnvägsspår i vägen för lokomotiv eller vagnar. Alltsedan han blev sjuk, hade han enligt egen uppgift icke uträttat annat arbete än vedsågning och huggning för familjens eget behov. Fullkomlig oförmåga att bidraga till egen försörjning ansåg trafikinspektören icke föreligga.

Av järnvägsstyrelsen föranstaltad utredning gav vid handen, att lämpligt arbete icke kunde beredas Grann vid statens järnvägar. Enligt ett av järnvägsläkaren Zeidlitz den 5 mars 1915 utfärdat intyg voro Granns kroppskrafter till följd av sjukdomen nedsatta och hans själsförmögenheter till följd av såväl själva sjukdomen som ock den nödvändiga medikamentationen avtrubbade, varför Zeidlitz ansåg Granns dåvarande arbetsförmåga motsvara omkring hälften av den för hans ålder normala. Vad arbetsförmågans förhållande för framtiden beträffade, ansåg Zeidlitz en småningom inträdande försämring sannolikare än förbättring.

På grund av vad sålunda förekommit beslöt järnvägsstyrelsen den 31 mars 1915 bevilja Grann avsked ur statens järnvägars tjänst med utgången av april månad 1915, varjämte Grann tillerkändes en pension av 208 kronor om året.

Grann till-
erkännes
pension.

Det torde vara lämpligt att i detta sammanhang i korthet beröra de stadganden i lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910, vilka i förevarande fall kunna äga tillämpning.

Stadganden i
pensionslagen.

Enligt 2 § nämnda lag utgår pension till den, som efter minst 10 års tjänstgöring i ordinarie anställning vid statens järnvägar antingen till följd av kroppsskada eller sjukdom — förutom i vissa fall, varom här ej är fråga — eller ock till följd av väsentligen minskad arbetsförmåga icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller av järnvägsstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning samt fördenskull erhåller avsked eller entledigas. Oförmågan att vidare behörigen sköta befattningen skall, vad den till fri läkarvård berättigade personalen angår, vara styrkt med intyg av vederbörande järnvägsläkare.

Ärliga beloppet av sådan pension (sjukpension) utgör, enligt första stycket av 6 § samma lag, allt efter antalet av de år, under vilka den

pensionsberättigade innehaft ordinarie statstjänst, viss procent av avlöningen. För fulla 11 tjänstår, som Grann vid avskedstagandet innehade, utgör sjukpensionen 19.2 % av avlöningen. Med avlöning förstås i lagen det ordinarie arvodel, ökat med 20 %.

I andra stycket av 6 § i lagen stadgas, att därest de förhållanden, som grundat rätten till pension, omöjliggöra för vederbörande att vidare bidraga till sin försörjning, beloppet av pensionen icke må understiga 50 % av avlöningen.

Järnvägsstyrelsen har, med tillämpning av nämnda stadgande i första stycket av 6 § i lagen, bestämt beloppet av Granns pension till 19.2 % av hans avlöning, d. v. s. hans arvode, 900 kronor, ökat med 20 %. Enligt denna beräkning bliver pensionsbeloppet, som förut nämnts, 208 kronor.

Granns
ansökning om
höjd pension.

I skrivelse den 14 juni 1915 anhöll Grann hos järnvägsstyrelsen, att då han icke kunde vare sig erhålla eller utföra något arbete, pensionsbeloppet måtte jämlikt 6 § andra stycket i nämnda lag höjas till 50 % av den avlöning, han innehade vid sin avgång från tjänsten.

Till-stöd härför anförde Grann bland annat följande.

Vid sin anställning vid statens järnvägar hade Grann varit fullkomligt frisk, och vid övergången från extra till ordinarie hade han erhållit läkarintyg, som styrkte, att ingen sjukdom förefanns. Så vitt han visste, hade icke den minsta anledning till klagomål funnits mot hans arbetsvillighet och uppförande, varför det utslutande måste anses vara sjukdomen, som omöjliggjort hans vidare anställning vid verket. Denna sjukdom vore av sådan art, att det vore omöjligt för Grann att utföra något som helst inkomstbringande arbete. Då Grann ständigt måste övervakas, vore det tämligen uppenbart, att därest han någon dag skulle vara befriad från anfallen och då kunna utföra något slags arbete, likväl ingen skulle vilja eller kunna taga Grann i sin tjänst.

För att styrka uppgiften om sin oförmåga att numera utföra något arbete, åberopade Grann åtskilliga intyg.

Enligt ett den 17 maj 1915 av legitimerade läkaren A. Lindstein i Ljusdal utfärdat intyg hade den sjukdom, fallandesot, varav Grann sedan minst 9 år lidit, så förvärrats, att han icke i någon nämnvärd grad vore till arbete förmögen, enär han ständigt måste övervakas. — Ägaren till den gård, där Grann bott sedan år 1911, anförde i ett intyg den 22 maj 1915, att Grann under den tid, han bott i nämnda gård, ofta haft så starka anfall av fallandesot, att han ej kunnat utföra något arbete utan bevakning. — Nio andra personer yttrade i ett den 30 maj 1915 undertecknat intyg, att de på grund av upprepade iakttagelser kunde intyga, att Grann mycket ofta finge anfall, under vilka han syntes vara utan medvetande och fullkomligt hjälplös. Sannolikt vore det mycket svårt, om icke omöjligt, för honom att genom arbete skaffa sig någon förtjänst till sin och

sin familjs försörjning, dels på grund av den tillsyn och vård, han städse behövde för påkommande anfall, dels på grund av de ytterst ringa krafter, han för det dåvarande syntes äga.

Med anledning av vad Lindstein anfört i det av Grann åberopade intyget infordrade järnvägsstyrelsen yttrande från Zeidlitz, huruvida nämnda intyg gäve honom anledning att frångå sitt den 5 mars 1915 avgivna utlåtande angående Grann, men förklarade Zeidlitz den 26 juli 1915 sig anse anledning därtill icke föreligga.

Genom beslut den 7 augusti 1915 fann järnvägsstyrelsen av Grann åberopade omständigheter icke kunna föranleda ändring i styrelsens beslut angående Granns pension.

Järnvägs-
styrelsens
beslut.

Grann anförde häröver besvär hos Kungl. Maj:t och framhöll därvid, att hans nödläge och sjukdomens art tvingat honom att söka rädda sig och sin familj från svält och umbäranden. Hans belägenhet vore nämligen så förtvivlad, att hans kamrater vid olika tillfällen föranstaltat insamling åt honom, varigenom han erhållit sammanlagt 257 kronor 35 öre.

Granns
besvär.

Grann åberopade i sina besvär ännu ett par intyg angående sin oförmåga att bidraga till sin försörjning. Sålunda förklarade kyrkoherden B. G. Jonzon i Ljusdal i ett intyg den 3 september 1915, att Grann, vilken Jonzon känt sedan år 1907, enligt Jonzons uppfattning vore oförmögen att väsentligen bidraga till sitt och sin familjs underhåll, emedan han på grund av epileptiska anfall dels icke kunde vinna någon anställning vare sig i enskild eller allmän tjänst, dels ock saknade kraft till egentligt arbete. — Enligt ett av ordföranden i Ljusdals fattigvårdsstyrelse och ordföranden i kommunalnämnden därstädes avgivet intyg den 4 september 1915, vars riktighet vitsordats av länsmannen i orten, vore Grann oförmögen att i någon nämnvärd grad bidraga till sitt och sin familjs underhåll, emedan han på grund av epileptiska anfall icke utan tillsyn kunde utföra något arbete, vadan familjen befunno sig i mycket fattiga omständigheter.

Järnvägsstyrelsen och medicinalstyrelsen avgåvo infordrade yttranden i ärendet.

Järnvägsstyrelsen har, sedan Zeidlitz i utlåtande den 29 september 1915 lämnat en utförlig framställning angående sina iakttagelser beträffande Grann och förklarat sig på grund av dessa anse sitt utlåtande den 5 mars 1915 välgrundat, i yttrande den 30 december 1915 anfört följande.

Järnvägs-
styrelsen den
30/12 1915.

Zeidlitz mening, som syntes vara grundad på en flerårig och ingående kännedom om Granns sjukdom och därmed sammanhängande förhållanden, måste tillmätas vitsord framför de av Grann åberopade intygen. Det vore nämligen att märka, att lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järn-

vägar uttryckligen stadgade, att tjänstemans rätt till sjukpension skulle, vad den till fri läkarvård berättigade personalen anginge, vara styrkt genom intyg av vederbörande järnvägsläkare. På grund härav och då det ej ens i något av de utav Grann åberopade intygen påståtts, att han skulle vara till följd av sin sjukdom helt och hållet oförmögen att för framtiden bidra till sin försörjning, hemställde styrelsen, att besvären icke måtte föranleda till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Skrift av
Grann den
10/1 1916.

Med anledning av detta järnvägsstyrelsens yttrande anförde Grann i en skrift den 19 januari 1916 huvudsakligen följande.

Då Grann, trots att det vid statens järnvägar finnes många skiftande arbeten, fått sin förmåga att utföra något som helst arbete därstädes underkänd av vederbörande statsbanemyndigheter, måste dessa därigenom också anses hava medgivit, att fullständig arbetsförmåga inträtt, även om Zeidlitz intyg den 5 mars 1915 icke tillräckligt styrkte detta förhållande. I alla händelser hade varken nämnda myndigheter eller Zeidlitz givit någon anvisning om vad slags arbete, Grann skulle kunna utföra. Det syntes för övrigt påtagligt, att lagens bestämmelser icke finge tolkas så, som skulle rätt till pension, utgörande 50 % av avlöningen, vara utesluten, därför att en sjukdom vore så säregen, att den för en eller ett par dagar befriade den sjuke från det lidande, denna sjukdom medförde. Beträffande Grann kunde det på allehanda sätt ledas i bevis, att han, som icke kunnat behållas i tjänst vid statens järnvägar, ej heller kunde beredas annat lämpligt arbete hos annan arbetsgivare.

Tillika åberopade Grann ett av Zeidlitz utfärdat intyg den 13 januari 1916 av innehåll, att Grann vid undersökning sistnämnda dag företedde stelhet i vänstra höftleden, som han enligt uppgift skadat den 13 november 1915 under ett anfall av epilepsi. Rörligheten vore nära nog likformigt inskränkt för alla rörelseriktningar. Inskränkningen belöpte sig för passiva rörelser till nära nog hälften av det normala och överskrede för aktiva rörelser hälften av det normala måttet. Vid större rörelser uppträdde smärtor samt spänningar i muskulaturen. Grann kunde vid undersökningstillfället med tillhjälp av käpp gå på det skadade benet, men tröttnade mycket snart. Det syntes sannolikt, att förbättring i någon mån ännu skulle kunna inträda.

Grann uppgav i sistnämnda skrift, att han, allt sedan han ådrog sig skadan den 13 november 1915, måst använda käpp. Enligt Granns förmenande utgjorde detta förhållande ett påtagligt bevis för omöjligheten för honom att utföra arbete, som kunde bidra till hans försörjning. Zeidlitz' nyss omförmälda intyg gäve också stöd för Granns påstående, att ingen ville taga honom i sin tjänst, enär risken vore allt för stor för en arbetsgivare, även om denne vore besjälad av än så uppriktig önskan att hjälpa Grann i hans svåra belägenhet, ty en olycka av ännu större omfattning och till sina verkningar långt mera ödesdiger kunde inträffa, och därför skulle arbetsgivaren i viss mån känna ansvarighet.

I förenämnda skrift anhöll Grann slutligen, att därest hans besvärstalan icke kunde bifallas, Kungl. Maj:t måtte av nåd vidtaga åtgärder för att bereda honom ytterligare understöd av statsmedel, enär han under andra omständigheter måste falla fattigvården till last.

Medicinalstyrelsen anförde i yttrande den 10 februari 1916 följande.

Medicinal-
styrelsen.

Såsom av Zeidlitz framhållits, hade de förhållanden, som för Grann grundat hans rätt till pension, icke omöjliggjort för honom att vidare bidraga till sin försörjning. Ej heller de av Grann åberopade läkarintygen gäve vid handen, att hans arbetsförmåga blivit alldeles omintetgjord genom hans sjukdom, epilepsi. Denna sjukdoms egenart gjorde emellertid, att man utan tvekan kunde beteckna Granns arbetsförmåga såsom högst väsentligt nedsatt. Det av järnvägsstyrelsen åberopade stadgandet gäve dock ej rum för annan tolkning än den av järnvägsstyrelsen tillämpade. Stadgandet ifråga vore enligt medicinalstyrelsens uppfattning för strängt avfattat, ty enligt dess ordalydelse skulle endast högsta grad av invaliditet, d. v. s. invaliditet med fullständig arbetsförmåga, kunna anses falla därunder och det stora flertalet fall av höggradig invaliditet bliva uteslutna.

Vid målets föredragning i regeringsrätten den 3 maj 1916 fann regeringsrätten ej skäl göra ändring i järnvägsstyrelsen beslut. Vidkommande ansökningen hemställde regeringsrättens flesta ledamöter, att Kungl. Maj:t måtte finna densamma ej kunna bifallas.

Regerings-
rättens beslut.

Regeringsrådet Thulin hemställde, att, med anledning av vad i målet blivit upplyst om Granns sjukdom, sådana åtgärder måtte av Kungl. Maj:t vidtagas, att förhöjt understöd av statsmedel bereddes honom.

Vid ansökningens föredragning inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 30 juni 1916 fann Kungl. Maj:t gott tilldela Grann en gratifikation av 150 kronor att utgå av trafikmedel.

Kungl. Maj:ts
beslut.

Med anledning av vad i ärendet förekommit har jag ansett mig böra taga i övervägande, huruvida icke, på grund av i detta fall föreliggande särskilda förhållanden, riksdagens medgivande borde sökas för att bereda Grann något varaktigt understöd utöver pensionen, vars belopp, ehuru otillräckligt, dock med gällande bestämmelser icke kunnat höjas.

I anledning härav har jag infordrat yttranden i frågan från järnvägsstyrelsen och statskontoret.

Järnvägsstyrelsen har i yttrande den 13 januari 1917 anfört följande.

Järnvägs-
styrelsen

Granns sjukdom vore till sin karaktär sådan, att — även om den icke omöjliggjorde för Grann att vidare bidraga till sin försörjning — den likväl torde komma att ej mindre utgöra ett hinder för honom att erhålla någon stadigvarande avlönad anställning än även göra det mycket svårt för honom att bereda sig tillfällig arbetsförtjänst. Med hänsyn jämväl därtill, att Grann hade hustru och tre minderåriga barn att försörja, ansåge styrelsen det vara med billighet överens-

den 18/1 1917.

stämmande, att något årligt understöd av statsmedel, utöver pensionen, bereddes honom. I fråga om detta understöds belopp föreslog styrelsen, att detsamma måtte bestämmas till 340 kronor om året, motsvarande ungefär skillnaden mellan den Grann tillerkända pensionen och den pension, varav han skulle hava kommit i åtnjutande, därest han varit berättigad till pension, beräknad efter 50 procent av avlöningen.

Statskontoret.

Statskontoret har den 29 januari 1917 tillstyrkt järnvägsstyrelsens förslag.

Departements-
chefen.

Såsom av det föregående framgår, är det icke möjligt att med tillämpning av gällande bestämmelser i lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar bereda Grann högre pension än det honom av järnvägsstyrelsen tillerkända blygsamma beloppet av 208 kronor om året. Att detta belopp är otillräckligt till bestridande av Granns och hans av hustru och tre minderåriga barn bestående familjs levnadsomkostnader är uppenbart, även om härvid icke tages i betraktande nu rådande dyrtidsförhållanden. Grann själv synes särskilt på grund av sin sjukdoms beskaffenhet praktiskt taget urståndsatt att erhålla någon förvärvsbringande sysselsättning, åtminstone icke av stadigvarande beskaffenhet. Ett ytterligare hinder för Granns förvärvsförmåga har tillkommit genom den skada, han ådragit sig i ena höften. Hustrun lär ej heller kunna lämna något nämnvärt bidrag till familjens underhåll, då hon nödgas ägna mannen den vård, varav han enligt företedda intyg är i behov. Under dylika omständigheter och då Grann, vilken vid sin anställning såsom ordinarie stationskarl var fullt frisk, under sin tjänstetid drabbats av ifrågavarande egenartade sjukdom, måste det, enligt min mening, anses vara med rättvisa och billighet förenligt, att Grann av statsmedel beredes ytterligare understöd för sitt livsuppehälle. Med nuvarande små inkomster äro han och hans familj eljest utan tvivel hänvisade till umbäranden och nöd eller försörjning av fattigvården.

Det är sålunda i hög grad ömmande omständigheter och starka billighetsskäl, som tala för beredande av ytterligare understöd åt Grann. Riksdagen har i liknande fall icke vägrat giva lämpligt understöd eller pension åt befattningshavare, vilka förut erhållit pension, livränta eller understöd till belopp, som på grund av olika orsaker visat sig otillräckligt. Jag ber i sådant hänseende här endast få erinra om av 1915 och 1916 års riksdagar fattade beslut om pension och understöd åt förre järnvägsarbetarna L. L. B. Skott och J. Alin.

I fråga om tilläggspensionens storlek ansluter jag mig till järnvägsstyrelsens av statskontoret biträdda förslag att bestämma tilläggspensionen till 340 kronor om året, motsvarande ungefär skillnaden mellan det belopp, Grann skulle hava erhållit i pension, därest det av honom åberopade stadgandet i lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar varit tillämpligt, och den till Grann nu utgående pensionen.

Då Grann under år 1916 tillerkänts en gratifikation, synes tilläggspensionen böra bestämmas att utgå från ingången av år 1917.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre stationskarlen vid statens järnvägar Carl Oskar Grann må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, utöver honom jämlikt lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar tillerkänd årlig pension av 208 kronor, uppbära en årlig tilläggspension till belopp av 340 kronor att utgå av trafikmedel.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Ugglå.

